

Nieuws over Nederlandse kortschildkevers 5 – Staphylininae (Coleoptera: Staphylinidae)

Oscar Vorst

TREFWOORDEN

faunistiek, verspreiding, determinatiekenmerken

Entomologische Berichten 67 (3): 92-98

Deze bijdrage behandelt het resterende deel van de kortschildkevers behorend tot de subfamilie Staphylininae. Een drietal soorten wordt voor het eerst uit Nederland gemeld. Zo werd *Gabrius astutooides* tot nu toe niet onderscheiden van de nauw verwante *G. astutus*. De immigrant *Heterothops stiglundbergi* werd op een aantal, verspreide vindplaatsen ontdekt. Verrassend was de vondst van de hoogveenbewoner *Atanygnathus terminalis* in een Limburgs veentje. Van de recent opgesplitste *Gabrius velox* komt in ons land de zustersoort *G. austriacus* voor. De 'echte' *G. velox* is een Zuidwest-Europese soort. *Gabrius exiguus*, *Ocypus fulvipennis*, *Tasgius minax*, *Quedius xanthopus* en *Q. fulvicollis* komen te vervallen voor de Nederlandse fauna. Het vermeende voorkomen van deze soorten bleek gebaseerd op foutief gedetermineerd materiaal. De status van *Gabrius toxotes*, *Quedius ochripennis* en *Q. boops* wordt besproken. Beide laatste soorten blijken minder verbreid dan tot nu toe werd aangenomen.

Inleiding

Deze vijfde bijdrage behandelt het resterende deel van de subfamilie Staphylininae; de andere soorten van deze subfamilie zijn eerder besproken (Vorst 2005). Kortschildkevers zijn vaak relatief klein en lastig op naam te brengen. De grootste soorten zijn te vinden in de subfamilie Staphylininae, waarvan in Nederland de tribus Xantholini, Othiini en Staphylinini voorkomen. De hier behandelde soorten behoren tot het laatste tribus. Ondanks de aanzienlijke afmetingen van veel vertegenwoordigers (tot drie centimeter in *Ocypus olens* (Müller)) zijn er toch vijf soorten die op grond van foutieve determinaties als inlands te boek stonden. Blijkbaar is ook van deze grotere soorten de determinatie niet altijd even eenvoudig.

De hier gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op revisie van het beschikbare materiaal in de collecties van Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden en het Zoölogisch Museum Amsterdam, alsmede uit een aantal privé-collecties. Bij *Atanygnathus terminalis* berust de behandeling op een ontvangen melding van de soort als nieuw voor onze fauna.

Gebruikte afkortingen NNKN = Natuurmuseum Brabant, Tilburg; RMNH = Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden; ZMA = Zoölogisch Museum Amsterdam; CBD = collectie M.B.P. Drost, Wadenoijen; cTH = collectie Th. Heijerman, Wageningen; cCS = collectie J.C.P.M. van de Sande, Amsterdam; cOV = collectie O. Vorst, Utrecht; Fr = Friesland, Gr = Groningen, Dr = Drenthe, Ov = Overijssel, Fl = Flevoland, Ge = Gelderland, Ut = Utrecht, NH = Noord-Holland, ZH = Zuid-Holland, Ze = Zeeland, NB = Noord-Brabant, Li = Limburg.

Soortbesprekingen

Staphylininae

[*Gabrius exiguus* (Nordmann)]

De soorten van het genus *Gabrius* Stephens (voorheen een subgenus van *Philonthus* Stephens), zijn lastig uit elkaar te houden, zeker in vroeger tijden toen de aedeagus nog niet voor determinatie werd gebruikt. Naast het werk van Gridelli (1920) is het artikel van Wüsthoff: 'Die Forcipes der mitteleuropäischen Arten der Staphyliniden-Gattung *Philonthus*', dat in het Natuurhistorisch Maandblad verscheen (Wüsthoff 1934), een van de eerste werken waarin de aedeagus wordt afgebeeld. Het is daarom niet verwonderlijk dat soms determinatiefouten gemaakt zijn. Zo is *G. exiguus* een soort die ten onrechte tot de Nederlandse fauna gerekend werd.

Gabrius exiguus wordt voor het eerst van ons land gemeld door Everts (Everts 1881, als *Philonthus exiguus*): 'Enschede, L[eesberg]. Later wordt in deel I van het standaardwerk 'Coleoptera Neerlandica' de soort gerapporteerd van Houthem (Everts 1898, als *P. exiguus*). In deel III van dit werk staat nog te lezen dat de soort bij Amsterdam gevangen werd (Everts 1922, als *P. exiguus*). Van deze vermeldingen is in de collectie Everts (RMNH) materiaal van de vindplaatsen Enschede (.vi., Leesberg) en Amsterdam (.ii., MacGillavry) aanwezig. Het exemplaar van Amsterdam is een vrouwtje, dat hoogstwaarschijnlijk tot de algemene *Gabrius breviventer* (Sperk) gerekend moet worden. Het dier van Enschede is eveneens een vrouwtje, dat niet met zekerheid gedetermineerd kan worden. Materiaal van de vondst bij Houthem kon niet worden teruggevonden. Omdat de catalogus van Brakman (1966) geen melding maakt van het voorkomen in de provincie Limburg, is hier mogelijk sprake van een al eerder gecorrigeerde misidentificatie. Ook bij al het materiaal van later datum in de openbare collecties betreft het andere soorten of niet met zekerheid te determineren vrouwelijke exemplaren; zo ook

bij de twee exemplaren van het Amsterdamse Bos (20. ii.1952, 29.ix.1958, Nonnekens, ZMA), waar Nonnekens (1961) in zijn overzicht van de kevers van dit gebied melding van maakt.

Eenduidig te determineren mannetjes van *G. exiguus* ontbreken dus. Gezien de moeilijkheden om *Gabrius*-vrouwtjes met voldoende zekerheid op naam te brengen lijkt het onverstandig om het voorkomen in ons land alleen hierop te baseren. De eerste meldingen stammen bovendien uit een tijd waarin de taxonomische kennis van deze groep beperkt was. Al met al is er onvoldoende bewijs voor het voorkomen van *G. exiguus* in ons land en de soort dient dan ook te vervallen.

De bekende verspreiding in de ons omringende landen doet vermoeden dat de kans dat *G. exiguus* bij ons werkelijk voorkomt niet zo groot is. Zo ontbreekt *G. exiguus* in België (Bruge et al. 2001), is hij in Groot-Brittannië zeer zeldzaam (Hyman & Parsons 1994) en ook in Duitsland 'nur lokal und s[ehr] s[elten] ... sicherlich auch manche Fehlmeldung', aldus Horion (1965). Recente waarnemingen (sinds 1950) zijn er slechts uit drie van de onderscheiden Duitse keverregio's (Köhler & Klausnitzer 1998). In de recente Palearctische kevercatalogus van Löbl & Smetana wordt *G. exiguus* trouwens niet voor Nederland vermeld (Smetana 2004). Omdat een bronvermelding voor de in dit werk (on)vermelde verspreidingsgegevens ontbreekt is het overigens lastig om een dergelijke omissie te duiden.

Gabrius astutooides (A. Strand) nieuw voor Nederland

Materiaal *Gabrius astutus* – Ge: Apeldoorn, .vii.1947, 1♂ (ZMA); Arnhem, .v., 1♂, Veth (RMNH-Everts; Everts 1898, als *Philonthus astutus*); Laag-Soeren, .vii., 1♂, Everts (RMNH-Everts); Velp, 24.iv.1907, 1♂, De Vos (RMNH) – Ut: Grebbe, .vii., 1♂, Kempers (RMNH-Everts) – ZH: Den Haag, .v., 1♂, Everts (RMNH-Everts; Everts 1918, als *Ph. astutus*) – Li: Maastricht, .x.1929, 1♂, Scholte (ZMA). *Gabrius astutooides* – Ge: Velp, .x., 1♂, De Vos (RMNH-Everts).

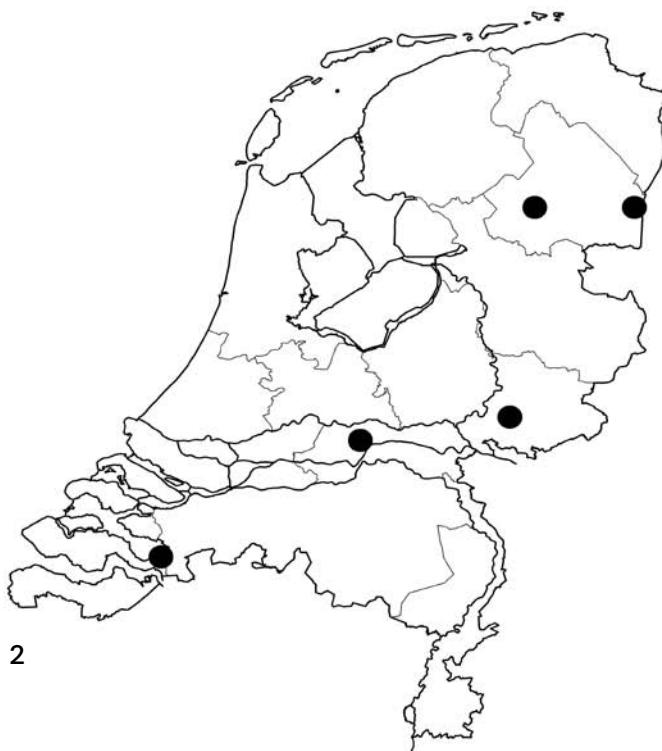
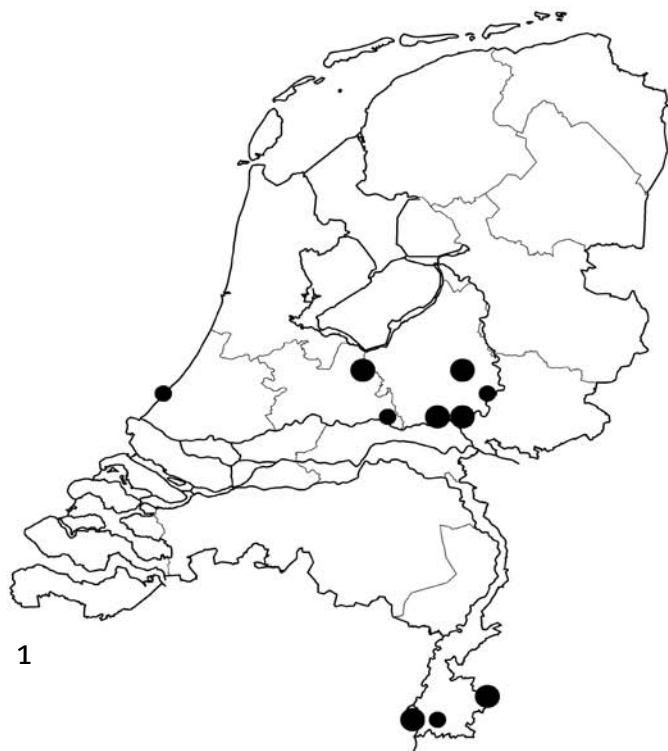
Onder het schaarse Nederlandse materiaal van *Gabrius astutus* (Erichson) bleek zich één exemplaar van de nauw verwante *G. astutooides* te bevinden. Deze soort werd in 1946 beschreven aan de hand van exemplaren uit Noorwegen (Strand 1946) en is in-

middels bekend uit de meeste Midden-Europese landen (Smetana 2004).

Gabrius astutus werd in 1888 nieuw gemeld op grond van materiaal verzameld te Arnhem door H.J. Veth in de maand mei (Everts 1888, als *Philonthus astutus*). Een exemplaar met corresponderende etiketgegevens in de verzameling van Everts betreft een mannetje van deze soort. Overigens werd van de melding van de omstreken van Maastricht of Valkenburg (Uytenboogaart 1910, als *P. astutus*) geen materiaal getraceerd. Revisie van Nederlands materiaal leverde één exemplaar van *G. astutooides*, een mannetje dat door De Vos tot Nederveen Cappel in oktober te Velp werd verzameld.

Beide soorten kunnen slechts onderscheiden worden op grond van het mannelijk genitaal. De afbeeldingen hiervan in het veelgebruikte determinatiewerk van Lohse (1964) zijn helaas te schetsmatig en bovendien verwisseld (Lohse 1989). Beterre figuren worden gegeven door Smetana (Smetana 1957, gereproduceerd in Palm 1963) en Strand (1946). Een van de beste kenmerken wordt gevormd door de halfcirkelvormige uitranding aan de top van de parameer. Deze is bij *G. astutus* veel kleiner en minder diep dan bij *G. astutooides*. Strand noemt dit kenmerk ook in zijn soortbeschrijving en beeldt het correct af. Coiffait (1974) geeft een detailtekening van de top van de parameer van beide soorten.

De bekende Nederlandse verspreiding van *G. astutus* is samengevat in figuur 1. Deze soort heeft in Midden- en Zuid-Europa een ruime verspreiding, maar ontbreekt op de Britse Eilanden (Coiffait 1974, Pope 1977, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998). Door de mogelijke verwisseling met *G. astutooides* zijn oudere verspreidingsgegevens onbetrouwbaar. Zo wordt *G. astutus* in de recente Duitse kevercatalogus (Köhler & Klausnitzer 1998) van slechts één deelgebied (Hannover) met zekerheid gemeld, van vóór 1950. Het vermeende voorkomen in elf andere regio's blijkt onjuist of twijfelachtig. Uit België zijn van deze soort een twintigtal vondsten bekend, alle uit de Ardennen en de omgeving van Brussel (Drugmand 1996). De Nederlandse vindplaatsen liggen aan de uiterste noordwestrand van het bekende are-

Figuren 1-2. Verspreiding van 1 *Gabrius astutus* en 2 *Heterothops stiglundbergi* in Nederland. Kleine stippen = slechts waarnemingen van voor 1900.

Distribution of 1 *Gabrius astutus* and 2 *Heterothops stiglundbergi* in The Netherlands. Small dots = only records prior to 1900.

aal. *Gabrius astutooides* is een meer noordelijke soort die voorkomt in Midden- en Noord-Europa, van Groot-Brittannië tot in Polen en Hongarije (Pope 1977, Tóth 1984, Lundberg 1995, Köhler & Klausnitzer 1998, Burakowski et al. 2000); in Fennoscandië reikt het areaal tot in Midden-Zweden (Lundberg 1995), in het zuiden tot de Franse Pyreneeën (Coiffait 1974). In Groot-Brittannië is *G. astutooides* zeldzaam (Hyman & Parsons 1994) en hij ontbreekt geheel in Denemarken en België (Hansen 1996, Bruge et al. 2001). In Duitsland is de soort uit de meeste regio's bekend (Köhler & Klausnitzer 1998). In het begin van de twintigste eeuw is *G. astutooides* in oostelijk Noord-Amerika geïntroduceerd (Smetana 1991).

Over de biotoopvoorkeur van beide soorten in ons land is vrijwel niets bekend. Everts (1922) meldt over *G. astutus*: 'in het Haagsche bosch, langs eene sloot, onder dorre bladeren'. In de buitenlandse literatuur worden beide gekarakteriseerd als oeversorten (Koch 1989, Smetana 1991). Horion (1965) noemt het voorkomen langs beek- en rivieroeveren, meer in het bijzonder: 'meist an schnell fließenden Gebirgsbächen in lichten waldbieten: im überrieselten Moos oder anderem Uferbewuchs'. In Groot-Brittannië, waar *G. astutooides* een schaarse soort is die in zijn voorkomen beperkt is tot het kustgebied, wordt hij onder meer gemeld 'near a trickle on an Old Red Sandstone cliff' (Hyman & Parsons 1994).

Van beide soorten ontbreken recente waarnemingen uit ons land. De laatste waarneming van *G. astutus* dateert van 1947 bij Apeldoorn. Een vrouwtje dat vermoedelijk tot deze soort moet worden gerekend werd nog op 3 juni 1954 te Doorwerth verzameld (Van der Wiel, ZMA). Het enige – ongedateerde – exemplaar van *G. astutooides* stamt in ieder geval van voor 1932, het sterfjaar van Everts in wiens collectie betreffend exemplaar bewaard wordt.

Gabrius austriacus Scheerpeltz en [*G. velox* Sharp]

Materiaal Fr: Beetsterzwaag, 7-11.vii.1922, 1♂, MacGillavry (ZMA) – Ov: Oldenzaal, .vii.1906, 1♂, MacGillavry (ZMA) – Ge: Leeuwen, .iii.1917, 1♂, MacGillavry (ZMA); Nunspeet, .vii.1921, 2♂, MacGillavry (ZMA); Ibid., 17.v.1930, 2♂, Reclaire (RMNH); Velp, .i.1915, 1♂, De Vos (ZMA); Wageningen, 12.xii.1935, 1♂, Doeksen (ZMA); Ibid., 13.ii.1937, 1♂, Reclaire (RMNH); Wamel, .iii.1917, 1♂, MacGillavry (ZMA); Ibid., 22.iii.1919, 1♂, Van der Wiel (ZMA) – Ut: Amersfoort, .iii.1926, 1♂, Balfour van Burleigh (ZMA); Rhenen, 27.ii.1937, 1♂, Van der Wiel (ZMA); Vreeland, 9.v.1918, MacGillavry (ZMA) – NH: Hilversum, .vii.1907, 1♂, MacGillavry (ZMA); Ibid., 10.x.1930, 1♂, Reclaire (RMNH); Valkeveen, .ii.1916, Van Luyck (ZMA); Zeeburg, .ii.1908, 1♂, MacGillavry (ZMA); Ibid., 12.i.1919, 1♂, Van der Vaart (RMNH); Ibid., 3.iii.1919, Van Doesburg (ZMA) – NB: Uden, 1♂, Sambeek (ZMA) – Li: Mook, 26.viii.1905, 1♂, MacGillavry (ZMA). Onlangs bleek dat onder de naam *Gabrius velox* twee nauw verwante soorten schuilgaan: *G. velox* en *G. austriacus*. Ze kunnen slechts aan de hand van de aedeagus onderscheiden worden (Schillhammer & Lott 2001). Bij revisie van het Nederlandse materiaal blijkt alleen *G. austriacus* inlands te zijn. De 'echte' *G. velox* is een soort van het westelijk Middellandse-Zeegebied en is tot in Zuid-Engeland verspreid. *Gabrius austriacus* komt in grote delen van Europa voor, met uitzondering van het zuiden en uiterste noorden; op de Britse Eilanden ontbreekt de soort (Schillhammer & Lott 2001). Overigens zijn er geen recente waarnemingen in Nederland van *G. austriacus*: de jongste vondsten dateren van 1937 (Rhenen en Wageningen).

Gabrius toxotes Joy

Hoewel het weinige Nederlandse materiaal dat ik onder deze naam zag fout gedetermineerd bleek, lijkt het niet juist *Gabrius toxotes* te schrappen. De soort werd tot nu toe namelijk als inlands beschouwd op grond van één exemplaar dat door Boelens op 16 mei 1942 werd gesleept van lage planten langs de Berkel

te Lochem (Boelens 1944, als *Philonthus toxotes*). Dit exemplaar, een mannetje, bleek niet te achterhalen, maar de afbeelding van de aedeagus van *G. toxotes* in Boelens' bewerking van de *nigritulus*-groep is expliciet gebaseerd op het Lochemse exemplaar. Deze tekening is tamelijk nauwkeurig en afgaande op de figuren in Smetana (1957) vrijwel zeker gebaseerd op *G. toxotes*. Met name de U-vormig ingesneden parameer, die bij de verwante *Gabrius appendiculatus* Sharp (= *subnigritulus* (Reitter)) een V-vormige insnijding heeft, overtuigt.

[*Ocypus fulvipennis* Erichson]

Deze soort komt te vervallen voor de Nederlandse fauna, aangezien alle Nederlandse exemplaren tot andere soorten blijken te behoren. In 1926 werd *Ocypus fulvipennis* nieuw gemeld door Everts (1926) op grond van één exemplaar door Dr. A. Reclaire verzameld te Hilversum, dat hij tot *Staphylinus fulvipennis* ab. *confusus* (Baudi) rekende. Dit exemplaar, dat zich in de collectie Everts (RMNH) bevindt, is *O. aeneocephalus* (De Geer). Het betreft een sleets vrouwtje, deels kaal en met min of meer zwart in plaats van bronskleurig halsschild, dat aan de beharing van het achterlijf echter eenduidig als *O. aeneocephalus* te herkennen is. In de collectie van het Zoölogisch Museum (ZMA) bevonden zich nog vier exemplaren onder de naam *Staphylinus confusus*, die alle ook tot *O. aeneocephalus* gerekend dienen te worden. De herkomst van deze exemplaren is als volgt: Wageningen, 15.v.1931, Plantenziektenkundige Dienst; Watergraafsmeer, 31.iii.1915, P. van Doesburg; Bemelen, 18.v.1945, J. Maessen; [zonder vindplaats], Perin [sic].

Aangezien *O. fulvipennis* in grote delen van Europa voorkomt en ook in onze buurlanden niet ontbreekt, lijkt het voorkomen in Nederland, met name in Zuid-Limburg, niet uit te sluiten. Uit België zijn enkele tientallen waarnemingen uit de Ardennen bekend (Drugmand 1996). In Duitsland wordt *O. fulvipennis* naar het noorden toe steeds schaarser, in Denemarken en op de Britse Eilanden ontbreekt hij (Pope 1977, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998). De soort wordt gekarakteriseerd als thermofiel en xerofiel (Koch 1989). Horion (1965) noemt meer in het bijzonder 'xerotherme Hänge, Kalkgebiete' als biotoop.

[*Tasgius minax* (Mulsant & Rey)]

Ook deze soort werd tot nu toe onterecht als inheems beschouwd. Het Nederlandse materiaal dat voor deze soort doorzocht wordt blijkt tot verwante soorten te moeten worden gerekend. De eerste vermelding van *Tasgius minax* voor ons land lijkt in de catalogus van Everts van 1887 te zijn gepubliceerd: 'Deze zeldzame soort werd eenmaal bij Leiden 6 [juni] gevangen (Perrin)' [sic] (Everts 1887, als *Staphylinus minax*). Dit exemplaar, een vrouwtje, is bewaard gebleven in de collectie Everts (RMNH), maar moet tot *Ocypus brunripes* (Fabricius) worden gerekend. Twee vermeende exemplaren in het ZMA behoren tot *O. brunripes* (Baarn, .x.1953, [Nieland]) en *Tasgius morsitans* (Rossi) (Achtmaal, .vi-ii.1999, Sterrenburg).

Tasgius minax is een Zuidwest-Europese soort met een beperkte verspreiding. Het areaal reikt van Spanje tot in België en Duitsland; op de Britse Eilanden ontbreekt hij (Coiffait 1974, Pope 1977, Köhler & Klausnitzer 1998, Bruge et al. 2001). In België is *T. minax* voor het eerst gemeld door Drugmand (1987) op grond van een exemplaar dat in 1974 te Oostende is verzameld. De soort is inmiddels ook van enkele oudere vondsten in de duinstreek bekend (Drugmand 1996). Uit Duitsland is de soort slechts van Kleve bekend, waar in 1992 één exemplaar werd verzameld (Katschak 1993).

Heterothops stiglundbergi Israelson nieuw voor Nederland

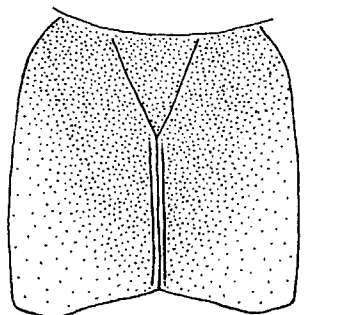
Materiaal Dr: Emmercompasuum, 6.x.2000, 2♂ 4♀, Vorst (cOV); Eursing, 5.iv.1986, 1♂, 10.iv.1986, 1♂ 1♀ Sterrenburg (ZMA) – Ge: Humme-

lo, 22.x.2001, 1♀, Drost (cBD); Zoelen, 19.x.1996, 3♂, Vorst (cOV). Deze kortschildkever is een nieuwkomer die zich recent in Nederland gevestigd heeft: de oudste vangsten dateren van 1986. Inmiddels is *Heterothops stiglundbergi* van een aantal verspreide vindplaatsen bekend (figuur 2). Evenals de andere soorten van het genus *Heterothops* leeft *H. stiglundbergi* vermoedelijk in betrekking tot de nesten van kleine zoogdieren.

In 1979 beschreef Israelson een nieuwe *Heterothops*-soort op grond van een Zweeds exemplaar (Israelson 1979a): *Heterothops stiglundbergi*. De soort kan met de tabel in Lohse (1989) worden gedetermineerd. Typische exemplaren vallen op door de kleur van de dekschilden, die doorschijnend rood is met een onduidelijk afgezette driehoekige donkere vlek lang de basis en naad van de dekschilden (figuur 3). Van de *Heterothops*-soorten met 'vierkante' kop is dit de enige met een duidelijke, dun uitgetrokken spits van de aedeagus (Israelson 1979a).

Sinds de beschrijving in 1979 is *H. stiglundbergi* van verscheidene Europese landen gemeld. Het bekende areaal beslaat delen van Midden- en Noord-Europa: Tsjechië, Duitsland, Denemarken, Zweden, Finland, Karelië, Polen, Litouwen (Burakowski *et al.* 2000, Jelínek 1993, Köhler & Klausnitzer 1998, Silberberg 1992). In Duitsland is *H. stiglundbergi* inmiddels uit vrijwel alle onderscheiden keverregio's bekend (Köhler & Klausnitzer 1998), hetzelfde geldt voor Denemarken (Hansen 1996). De eerste Duitse vondsten stammen uit 1977 uit het voormalige Oost-Duitsland (Uhlig & Vogel 1981); Koch (1989) geeft de verspreiding in Duitsland nog als 'W[estareal] bis Mecklenburg, Brandenburg, Bayern, Sachsen'. In België ontbreekt de soort vooralsnog (Bruge *et al.* 2001). Mogelijk is hij vanuit het oosten naar onze omgeving opgerukt. De Nederlandse vondsten zijn hiermee de meest westelijke tot nu toe. Het oorspronkelijk vaderland van deze cultuurvolger is onbekend (Ødegaard 1999).

Voor zover bekend hebben de Nederlandse vindplaatsen betrekking op hopen stro of hooi, waaruit de soort met behulp van de keverzeef werd verzameld. Onder en in dergelijke hopen zijn doorgaans veel muizengangen en -nesten te vinden. Dit bevestigt het vermoeden dat deze soort op een of andere manier geassocieerd is met nesten van kleine zoogdieren. De vindplaats in Emmercompascuum betrof een meer dan manshoge stapel strobalen aan de rand van een veenkoloniale akker, die daar ongeveer een jaar gelegen zal hebben. Het stro was grotendeels zeer droog, maar een deel was vochtiger en meer humeus van karakter. Hier werden 444 kevers behorend tot 63 soorten verzameld, waaronder ook een exemplaar van *Heterothops dissimilis* (Gravenhorst). Bij de vindplaats in Zoelen ging het om een van het talud van een provinciale weg gerolde rol bermmaaisel die daar al meer dan een jaar aan de rand van een bosschage lag. Dergelijke rollen zijn doorgaans zeer compact en droog, zo ook in dit geval. Er werden hier 583 kevers gezeefd, behorend tot 71 soorten, waaronder ook drie mannetjes van *Heterothops niger* Kraatz en acht niet nader gedetermineerde *Heterothops*-vrouwen.

Figuur 3. Dekschilden van *Heterothops stiglundbergi*, Emmer-Compascuum. Schaallijn = 0,2 mm.

Elytra of *Heterothops stiglundbergi*. Scale = 0.2 mm.

tjes. Het exemplaar van Hummelo is gezeefd uit schimmelig hooi en stro naast een schuur aan de bosrand. Genoemde omstandigheden komen dus goed overeen met de biotoopvoorkeur zoals deze door Koch (1989) geformuleerd wordt: 'im Stroh von Feldscheunen, Mieten, Ställen und Stallmisthaufen'.

Quedius ochripennis (Ménétriés)

Materiaal Ge: Beek [bij Didam], 14-17.vi.1932, 1♀, MacGillavry (ZMA) – Li: Colmont, 2.viii.1937, 1♂, A. Evers (ZMA); *Ibid.*, .vi.1961, 1♂, Berger (RMNH); Maastricht, .i.1930, 1 ex, Berger (RMNH); *Ibid.*, 16.i.1930, 2♀, Maurissen (ZMA); St Odiliënberg, 27.viii.1948, 1♂, 14.viii.1949, 2♀, 27.viii.1950, 1♂, Berger (RMNH); St Pieter, .xi., 1♀, Maurissen (ZMA). Het overgrote deel van het materiaal van deze soort dat ik zag blijkt onjuist gedetermineerd te zijn. *Quedius ochripennis* is in ons land veel zeldzamer dan gedacht en blijkt in zijn voorkomen beperkt tot de provincies Gelderland en Limburg (figuur 4). Van de door Brakman (1966) vermelde provincies Overijssel, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant bleek al het beschikbare materiaal (76 exx) tot andere soorten te behoren, in hoofdzaak *Q. fulgidus* (Fabricius) en *Q. puncticolis* (Thomson); deze provincies dienen dus te vervallen. Van Groningen en Utrecht, die ook nog door Brakman (1966) genoemd worden, zag ik geen materiaal.

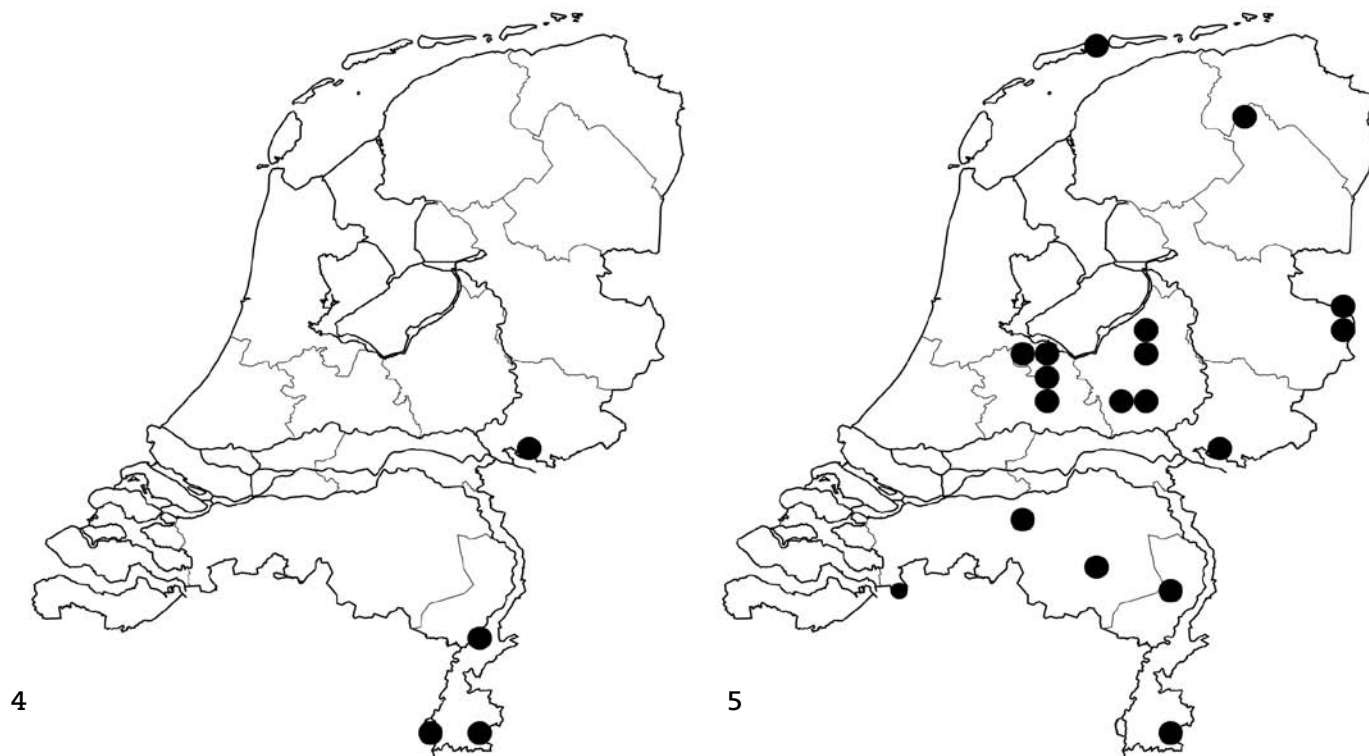
[*Quedius xanthopus* Erichson]

Deze soort blijkt niet tot de Nederlandse fauna te behoren. Al het bestudeerde materiaal (20 exx) blijkt fout gedetermineerd. In de meeste gevallen (15 exx) ging het om *Quedius mesomelinus* (Marsham). Al in 1875 wordt *Q. xanthopus* door Everts genoemd van Den Haag en Wassenaar in zijn 'Lijst der in Nederland voorkomende schildvleugelige insecten' (Everts 1875); in een aanhangsel voegt hij daar nog de vindplaats Breda aan toe. In de 'Coleoptera Neerlandica' noemt hij daarnaast Amsterdam (Everts 1898) en later nog Nunspeet en Zuid-Limburg (Everts 1922).

Quedius xanthopus kent in Europa een ruime verspreiding en is vooral in Noord-Europa algemeen; in Midden-Europa wordt hij naar het westen toe steeds zeldzamer en bovendien lijkt de soort hier beperkt tot bergachtige streken (Horion 1965); op de Britse Eilanden is *Q. xanthopus* schaars (Hyman & Parsons 1994). Uit België en Luxemburg is hij van een 20-tal vindplaatsen bekend (Drugmand 1996) en in Duitsland is de soort uit alle deelgebieden gemeld (Köhler & Klausnitzer 1998). Met het voorkomen in ons land moet dus zeker rekening worden gehouden. De soort moet gezocht worden in (oudere) loofbossen, althans dit is de biotoop die door Horion (1965) en Hyman & Parsons (1994) wordt genoemd: 'associated with ancient broad-leaved woodland and pasture-woodland'.

[*Quedius fulvicollis* (Stephens)]

Quedius fulvicollis behoort tot een groep van lastig te onderscheiden soorten, waarvan in Nederland *Q. boops* (Gravenhorst), *Q. boopoides* Munster en *Q. persimilis* Mulsant & Rey voorkomen. *Quedius fulvicollis* blijkt echter niet inlands te zijn: al het materiaal onder deze naam (21 exx) bleek onjuist gedetermineerd. Het gros ervan (17 exx) behoort tot *Q. persimilis*. *Quedius fulvicollis* is in 1921 voor het eerst gemeld voor de Nederlandse fauna op grond van exemplaren die door Dr. A. Reclaire werden verzameld bij Den Haag, Rotterdam en Bergen op Zoom (Everts 1921). Deze worden door Everts tot de aberratie *nigricollis*, gekenmerkt door een zwartbruin halsschild, gerekend. In dezelfde publicatie wordt ook nog een typisch exemplaar gemeld uit Harderwijk, verzameld door H. Quirijnen. Brakman (1966) kende waarschijnlijk niet veel meer materiaal want hij noemt slechts de provincies Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. De verwisseling van *Q. persimilis* voor *Q. fulvicollis* is niet zo verwonderlijk,

Figuren 4-5. Verspreiding van 4 *Quedius ochripennis* en 5 *Q. boops* in Nederland. Kleine stippen = slechts waarnemingen van voor 1900. Distribution of 4 *Quedius ochripennis* and 5 *Q. boops* in The Netherlands. Small dots = only records prior to 1900.

temeer daar *Q. persimilis* pas in 1956 als inlands werd gemeld (Van der Wiel 1956, als *Q. aridulus*).

Door de taxonomische verwarring die er lange tijd in deze soortengroep heeft bestaan is veel van de oudere literatuur onbetrouwbaar. Zo worden *Q. aridulus* en *Q. persimilis* pas in 1999 gesynoniemiseerd (Assing 1999). Hierdoor is het lastig uit de beschikbare literatuur een goed beeld te krijgen van de verspreiding en ecologie van *Q. fulvicollis*.

Quedius boops (Gravenhorst)

Materiaal Fr: Terschelling, Boschplaat, 15.viii.1947, 1♀, J.T. (ZMA) – Dr: Lieveren, 17.v.1942, 1 ex, Van Nidek (ZMA) – Ov: Lattrop, Bergvennen, .iv.1997, 1♂ 1 ex, Sterrenburg (ZMA); Oldenzaal, .vii., 1 ex, Everts (RMNH-Everts); Ibid., .vii.1905, 1♂ 1♀, Veth (RMNH-Everts) – Ge: Ede,

18.xii.1972, 1 ex, Heijerman (cTH); Elspeet, Elspeterheide, .iii.1993, 2♀, Sterrenburg (ZMA); Nieuw-Reemst, Oud-Reemsterhei, 2.iv.1999, 1♀, Vorst (cOV); Nunspeet, 6.viii.1925, 1 ex, Reclaire (RMNH); Otterloo, 6.v.2000, 6♀, Vorst (cOV); Zeddam, Montferland, 11.ix.2005, 3♂, Vorst (cOV) – Ut: Baarn, 16.iv.1922, 1♀ (ZMA); Zeist, Krakeling, 9.viii.1985, 1♀, Vorst (cOV) – NH: Bussum, 10.viii.1951, 1♂, Van Nidek (RMNH); Hilversum, 20.ii.1920, 1 ex, Reclaire (RMNH-Everts); Ibid., 15.ix.1925, 1♀, 9.iv.1931, 1♂, Reclaire (ZMA); Huizen, 26.viii.1980, 1 ex, Gijswijt (ZMA) – NB: Drunensche Duinen, 8.ix.1990, 1♂ 1♀, Vorst (cOV); Eindhoven, omgeving, .x.1950, 1 ex, Berger (RMNH); Ossendrecht, .vii., 1 ex, Everts (RMNH-Everts) – Li: Griendtsveen, Mariapeel, 10.viii.1974, 1♂, Van de Sande (cCS); Wittem, 23-30.vii.1941, 1♂, Brakman (RMNH).

Deze soort is lastig van een aantal verwanten te onderscheiden (zie onder *Quedius fulvicollis*). Daarnaast werden in vroeger tij-

Figuur 6. Heischraal grasland nabij Zeddam. Karakteristiek biotoop van *Q. boops*, die hier tezamen voorkomt met onder meer *Stenus geniculatus* Gravenhorst, *Astenus gracilis* (Paykull), *Rabigus pullus* (Nordmann), *Quedius persimilis*, *Sepedophilus nigripennis* (Stephens), *Ousipalia caesula* (Erichson) en *Acrotona exigua* (Erichson), alle kortschilden van schrale, droge zandgronden.

Dry grassland on sand near Zeddam. Typical habitat of *Q. boops*, which is at this site accompanied by several other rove beetles characteristic of dry, nutrient-poor grasslands on sand: *Stenus geniculatus* Gravenhorst, *Astenus gracilis* (Paykull), *Rabigus pullus* (Nordmann), *Quedius persimilis*, *Sepedophilus nigripennis* (Stephens), *Ousipalia caesula* (Erichson) and *Acrotona exigua* (Erichson).

den niet al deze soorten herkend. Zo kende bijvoorbeeld Everts (1898) slechts één soort: *Q. boops*. Hierdoor blijkt vooral ouder materiaal onder deze naam vaak onjuist gedetermineerd. Van de vijftien onderzochte exemplaren afkomstig uit de kuststreek bleek er slechts een werkelijk *Q. boops* (Terschelling); het merendeel was *Q. persimilis*. De bekende verspreiding van *Q. boops* is daarmee vrijwel beperkt tot de zandgronden van het binnenland (figuur 5), waar hij vooral te vinden is op droge heidevelden en heischrale graslanden (figuur 6). De provincies Zuid-Holland en Zeeland, die Brakman (1966) noemt, komen te vervallen.

Atanygnathus terminalis (Erichson) nieuw voor Nederland

Materiaal Li: Beegden, Tuspeel, 2.ix.1999, 1 ex, Peeters (NNKN).

De heer E. Bouvy was zo vriendelijk mij te wijzen op een exemplaar van *A. terminalis* in de collectie van het Natuurmuseum Brabant. Deze onmiskenbare soort werd door T. Peeters in een Midden-Limburgs veentje verzameld. De ontdekking van deze typische hoogveenbewoner is zeker opmerkelijk te noemen. Ook in Belgisch Limburg is hij niet zo lang geleden voor het eerst gevonden (Crévecoeur 2000).

De systematische positie van het genus *Atanygnathus* Jacobson, de enige vertegenwoordiger van het subtribus Tanygnathina, is tamelijk geïsoleerd en al lang bron van discussie. Hoewel de groep vroeger wel tot de Tachyporinae werd gerekend, behoort hij zeker tot de Staphylininae. De nauwe verwantschap met het onlangs beschreven Zuid-Afrikaanse genus *Natalignathus* Solodovnikov (subtribus Quediina) bevestigt deze opvatting (Solodovnikov 2005). De huidige inzichten zijn mede gebaseerd op de morfologie van de kort geleden beschreven onvolwassen stadia van *A. terminalis* (Staniec 2005) en enkele andere *Atanygnathus*-soorten (Solodovnikov 2005).

Met de gangbare determinatieliteratuur is deze soort relatief eenvoudig op naam te brengen (Palm 1963, Lohse 1964). Een uitgebreide beschrijving van *A. terminalis*, vergezeld van afbeeldingen van het mannelijk genitaal en de laatste achterlijfsegmenten, wordt gegeven door Uhlig (1995). In het genus *Atanygnathus* tellen de midden- en achtertarsen slechts vier in plaats van de binnen de Staphylininae gebruikelijke vijf leedjes. Opvallend is ook de 'verlengde' kop, resulterend in de aanwezigheid van duidelijke 'wangen' tussen de voorrand van de ogen en de inplant van de bovenkaken. Op het eerste gezicht heeft *A. terminalis* iets weg van een *Tachyporus* Gravenhorst of een brede *Heterothops* Stephens (Palm 1963). In Noord- en Midden-Europa is het de enige vertegenwoordiger van het genus.

Het verspreidingsgebied van *A. terminalis* is omvangrijk en beslaat grote delen van Midden- en Noord-Europa en reikt naar het oosten tot in China (Liaoning) en Japan, naar het zuiden tot in Zuid-Afrika, Java en Australië; ook uit een reeks tussenliggen-

de tropische streken zijn – meest oude – meldingen voorhanden (Herman 2001, Smetana 2004). Een dergelijke groot areaal is ongebruikelijk en meestal beperkt tot allerlei cultuurvolgers, die door de mens over de aarde verspreid zijn. Het lijkt dan ook waarschijnlijk dat het vermeende voorkomen buiten het Palearctisch gebied betrekking heeft op andere soorten (Uhlig 1995, Solodovnikov 2005). In de omliggende landen is *A. terminalis* bekend van Duitsland, Frankrijk en – recent – België; in Denemarken en op de Britse Eilanden ontbreekt hij (Sainte-Claire Deville 1935-38, Pope 1977, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998, Crévecoeur 2000). In België is de soort ontdekt te Maasmechelen in de provincie Limburg, waar in de jaren 1997-1999 tientallen exemplaren werden waargenomen tussen veenmos (Crévecoeur 2000). In Duitsland is de soort slechts uit een beperkt aantal deelgebieden bekend, voornamelijk in het zuiden en oosten van het land. In alle aan Nederland grenzende deelgebieden ontbreekt hij (Köhler & Klausnitzer 1998). Het voorkomen in Belgisch en Nederlands Limburg vormt daardoor een min of meer geïsoleerde voorpost.

Atanygnathus terminalis is een typische bewoner van hoogveenen, waar zowel larven als imagines leven in nat veenmos (Horion 1965, Staniec 2005). In Polen heeft de soort een generatie per jaar, waarbij de larven zich ontwikkelen van mei tot juli. Verse imagines werden hier waargenomen van de tweede helft van juni tot midden augustus. Hoewel *A. terminalis* overwintert als imago, zijn deze vanaf midden oktober niet meer in het veen aan te treffen, vermoedelijk omdat ze naar droge plekken migreren, om het volgende jaar vanaf april weer in het hoogveen terug te keren (Staniec 2005).

Het enige Nederlandse exemplaar is verzameld tussen veenmos aan de rand van een ven. Begeleidende kortschildkevers waren onder andere *Scopaeus laevigatus* (Gyllenhal), *Lathrobium terminatum* Gravenhorst en *Philonthus nigrita* (Gravenhorst) (E. Bouvy in litt.). Vooral deze laatste soort is karakteristiek voor veenen en voedselarme, zure moerassen en oevers. Onduidelijk is of deze karakteristieke soort tot nu over het hoofd gezien is of dat er werkelijke sprake is van een areaaluitbreiding. Opmerkelijk blijft ook dat *A. terminalis* vrijwel tegelijkertijd in Belgisch Limburg opdook. Als de soort zich werkelijk uitbreidt zal hij binnenkort wellicht ook op andere plaatsen gevonden worden.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar A. van Assen (RMNH), E.H.M. Bouvy (NNKN), B.J.H. Brugge (ZMA), J.G.M. Cuppen (Ede), M.B.P. Drost (Wadenoijen), Th. Heijerman (Wageningen), T.M.J. Peeters (Tilburg) en J.C.P.M. van de Sande (Amsterdam) voor hun vriendelijke medewerking.

Literatuur

- Assing V 1999. Zur Kenntnis und Synonymie einiger mitteleuropäischer Arten der Gattung *Quedius* Stephens (Coleoptera, Staphylinidae). Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 95: 35-46.
- Boelens WC 1944. *Philonthus* (Subgen. *Gabrius*) *nigritulus* Grav. (Col. Staphyl.). In: Verslag en wetenschappelijke mededeelingen van de zes-en-zeventigste wintervergadering der Nederlandsche Entomologische Vereniging. Tijdschrift voor Entomologie 86: xxvii-xxxii.
- Brakman PJ 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. Monographieën van de Nederlandsche Entomologische Vereniging 2: 1-219.
- Brugge H, Drugmand D & Haghebaert G 2001. Coleoptera Staphylinidae de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. Catalogue commenté et éléments de biogéographie. Bulletin de la Société Royale Belge d'Entomologie 137: 139-172.
- Burakowski B, Mroczkowski M & Stefaska J 2000. Coleoptera. Ezupełnienia tomów 2-21. Katalog Fauny Polski 23 (22): 1-252.
- Coiffait H 1974. Coléoptères Staphylinidae de la région paléarctique occidentale II. Sous famille Staphylininae Tribus Philonthini et Staphylinini. Nouvelle Revue d'Entomologie 3, Supplement: 1-593.
- Crévecoeur L 2000. Enkele kortschildkevers van Limburgs hoogveen met vermelding van *Atanygnathus terminalis*, nieuw voor de Benelux. In: LIKONA Jaarboek 1999 (Crévecoeur L & Stevens J eds): 48-51. Limburgse Koepel voor Natuurstudie.
- Drugmand D 1987. Coléoptères Staphylinidae nouveaux pour la faune belge. Bulletin et Annales de la Société Royale Belge d'Entomologie 123: 310-313.
- Drugmand D 1996. Atlas des Staphylinini de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg (Coleoptera Staphylinidae Staphylininae). Mémoires de la Société Royale Belge d'Entomologie 36: 1-194.
- Everts E 1875. Lijst der in Nederland voorkomende schildvleugeligen insecten (Coleoptera). Martinus Nijhoff.
- Everts E 1881. Tweede supplement op de lijst der in Nederland voorkomende schildvleugeligen insecten (Coleoptera). Tijdschrift voor Entomologie 24: cxxix-clx.
- Everts E 1887. Nieuwe naamlijst van Nederlandsche schildvleugeligen insecten, (Insecta Coleoptera). Erven Loosjes.
- Everts E 1888. [Opgave van nieuwe soorten voor onze fauna]. In: Verslag van de twee-en-veertigste zomervergadering der Neder-

- landsche Entomologische Vereeniging. Tijdschrift voor Entomologie 31: xvii-xviii.
- Everts E 1898. Coleoptera Neerlandica. De schildvleugeligen insecten van Nederland en het aangrenzend gebied I. Martinus Nijhoff.
- Everts E 1918. Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopterenfauna, XIX. Entomologische Berichten 5: 91-97.
- Everts E 1921. Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopterenfauna XXXII. Entomologische Berichten 5: 302-309.
- Everts E 1922. Coleoptera Neerlandica. De schildvleugeligen insecten van Nederland en het aangrenzend gebied III. Martinus Nijhoff.
- Everts E 1926. Zevende vervolg op het aanhangsel in "Coleoptera Neerlandica III". Entomologische Berichten 7: 160-164.
- Gridelli E 1920. Secondo contributo alla conoscenza delle specie paleartiche del genere *Philonthus* Steph. (Coleopt. Staphylin.). Revisione delle specie del sottogen. *Gabrius* Steph. sensu A.A. Annali del Museo Civico di Storia Naturale "Giacomo Doria" (3) 9: 115-157, pl 3.
- Hansen M 1996. Katalog over Danmarks biller. Entomologiske Meddelelser 64: 1-231.
- Herman LH 2001. Catalog of the Staphylinidae (Insecta: Coleoptera). 1758 to the end of the second millennium. Bulletin of the American Museum of Natural History 265: 1-4218.
- Horion A 1965. Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. Band X. Staphylinidae 2. Paederinae bis Staphylininae. Selbstverlag.
- Hyman PS & Parsons MS 1994. A review of the scarce and threatened Coleoptera of Great Britain. Part 2: 1-248. Joint Nature Conservation Committee.
- Israelson G 1979a. *Heterothops stiglundbergi* n.sp. (Coleoptera: Staphylinidae). Entomologica Scandinavica 10: 259-260.
- Israelson G 1979b. On the taxonomy of some West European and Macaronesian *Heterothops* Stephens (Coleoptera: Staphylinidae). Entomologica Scandinavica 10: 261-268.
- Jelínek J 1993. Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Folia Heyrovskyana, Supplementum 1: 1-172.
- Katschak G 1993. *Ocytus mimax* (Muls. Rey) - Erstnachweis für Mitteleuropa s. str. (Col. Staphylinidae). Mitteilungen der Arbeitsgemeinschaft Rheinischer Koleopterologen 3: 12.
- Koch K 1989. Ökologie Band 1. Die Käfer Mitteleuropas Ökologie E1: 1-440. Goecke & Evers.
- Köhler F & Klausnitzer B (eds) 1998. Verzeichnis der Käfer Deutschlands. Entomologische Nachrichten und Berichte Beiheft 4: [i-ii], 1-185.
- Lohse GA 1964. Familie Staphylinidae I (Micropeplinae bis Tachyporinae). In: Die Käfer Mitteleuropas 4 (Freude H, Harde KW & Lohse GA eds): 7-264. Goecke & Evers.
- Lohse GA 1989. Familie Staphylinidae (I) (Piestinae bis Tachyporinae). In: Die Käfer Mitteleuropas 12 (Lohse GA & Lucht WH eds): 121-183. Goecke & Evers.
- Lundberg S 1995. Catalogus Coleopterorum Sueciae. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- Nonnekens AC 1961. De Coleoptera van het Amsterdamse Bos. Entomologische Berichten 21: 116-128.
- Ødegaard F 1999. Invasive beetle species (Coleoptera) associated with compost heaps in the Nordic countries. Norwegian Journal of Entomology 46: 67-78.
- Palm T 1963. Svensk Insektfauna 9. Coleoptera Staphylinidae Häfte 3 Underfam. Paederinae, Staphylininae. Svensk Insektfauna 49: 1-168.
- Pope RD 1977. A check list of British insects. Coleoptera and Strepsiptera. Handbooks for the Identification of British Insects 11 (3): 1-105.
- Sainte-Claire Deville J 1935-1938. Catalogue raisonné des Coléoptères de France. Abeille 36: 3-8, 1-466.
- Schillhammer H & Lott D 2001. On the identity of *Gabrius velox* Sharp (Coleoptera, Staphylinidae). Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 97: 195-197.
- Silfverberg H 1992. Enumeratio Coleopterorum Fennoscandiae, Daniae et Baltiae. Helsingin Hyönteisvaihtoyhdistys.
- Smetana A 1957. Bestimmungstabelle der europäischen Arten der Gattung *Gabrius* Steph. Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 53: 56-79.
- Smetana A 1991. *Gabrius astutooides* (A. Strand), a Palearctic species introduced into North America (Coleoptera: Staphylinidae). The Coleopterists Bulletin 45: 89-92.
- Smetana A 2004. Staphylininae. In: Catalogue of the Palaearctic Coleoptera 2 (Löbl I & Smetana A eds): 624-698. Apollo Books.
- Solodovnikov AY 2005. *Natalignathus*, gen. nov. and larvae of *Atanygnathus*: a missing phylogenetic link between subtribes Quediina and Tanygnathina (Coleoptera: Staphylinidae: Staphylininae: Staphylinini). Invertebrate Systematics 19: 75-98.
- Staniec B 2005. Description of the developmental stages of *Atanygnathus terminalis* (Erichson, 1839) (Coleoptera, Staphylinidae, Staphylininae), with comments on its biology. Mitteilungen aus dem Museum für Naturkunde in Berlin - Deutsche Entomologische Zeitschrift 52: 173-190.
- Sterrenburg FCF & Schülke M 1997. Ergänzungen zur Staphylinidenfauna der Niederlande 1 (Coleoptera: Staphylinidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 7: 15-26.
- Strand A 1946. Seven new species of Coleoptera from Norway. Norsk Entomologisk Tidsskrift 7: 168-172.
- Tóth L 1984. Staphylinidae VII. - Holyvák VII. Fauna Hungariae 159: 1-142, 1-4.
- Uhlig M 1995. *Atanygnathus lohsei* spec. nov. aus Namibia und *Atanygnathus terminalis* (Erichson, 1839) (Coleoptera, Staphylinidae, Staphylininae, Atanygnathini). Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 91: 96-104.
- Uhlig M & Vogel J 1981. Zur Staphylinidenfauna der Umgebung von Waren/Müritz (Mecklenburg). Mitteilungen aus dem Zoologischen Museum in Berlin 57: 75-168.
- Uyttenboogaart DL 1910. Coleoptera in de omstreken van Maastricht en Valkenburg Juni 1909 (gedetermineerd door Jhr. Dr. Ed. Everts). Entomologische Berichten 3: 34-38.
- Vorst O 2005. Nieuws over Nederlandse kortschildkevers 4 - Paederinae, Staphylininae (Coleoptera: Staphylinidae). Entomologische Berichten 65: 167-177.
- Wiel P van der 1956. Bijdrage tot de kennis der Nederlandsche kevers, IV. Tijdschrift voor Entomologie 99: 1-21.
- Wüsthoff W 1934. Die Forcipes der mitteleuropäischen Arten der Staphyliniden-Gattung *Philonthus*. Naturhistorisch Maandblad 23: 58-62.

Ingekomen 14 september 2006, geaccepteerd 6 december 2006.

Summary News on Dutch rove beetles 5 - Staphylininae (Coleoptera: Staphylinidae)

This article is part of a series on the Dutch rove beetles. It is the second of two to deal with the large subfamily Staphylininae. Three species are reported from The Netherlands for the first time. A single male of *Gabrius astutooides* was discovered amongst the Dutch *G. astutus* material. The recent immigrant *Heterothops stiglundbergi* is reported from several scattered sites. A single specimen of *Atanygnathus terminalis* was discovered in a bog in the province of Limburg.

Gabrius austriacus, a species only recently recognized as distinct from *G. velox*, is the only one of both species occurring in The Netherlands. Recent records are lacking. *Gabrius exiguus*, *Ocytus fulvipennis*, *Tasgius minax*, *Quedius xanthopus* and *Q. fulvicollis* are to be deleted from the Dutch list as all known material was misidentified. The occurrence of *Gabrius toxotes*, *Quedius ochripennis* and *Q. boops* in The Netherlands is discussed. The latter two have a more restricted distribution than believed until now.

